

Sygn. akt I CSK 43/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 sierpnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak (sprawozdawca)

SSN Agnieszka Piotrowska

w sprawie z powództwa A. [...] sp. z o.o. w C.

przeciwko P. [...] S.A. w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 21 sierpnia 2019 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 10 października 2017 r., sygn. akt I ACa [...],

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od strony powodowej
na rzecz strony pozwanej kwotę 7500 (siedem tysięcy
pięćset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym przez powoda A. [...] sp. z o.o. z siedzibą w C. wyrokiem z dnia 10 października 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] zmienił zaskarżony przez powoda oraz pozwanego – P. [...] S.A. z siedzibą w W. wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 15 kwietnia 2015 r. (sygn. akt XXVI GCo [...]) w ten sposób, że oddalił powództwo w całości oraz oddalił apelację powoda w całości, a także orzekł o kosztach postępowania.

W sprawie tej ustalono, co następuje:

W dniu 27 września 2001 r., na podstawie art. 17 ust. 5 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „P. [X]” (Dz.U. Nr 84, poz. 948, ze zm.), pomiędzy P. [X] S.A. w W. a P. [...] S.A. w W., została zawarta umowa nr [...], na mocy której P. [X] S.A. oddała P. [...] S.A. do odpłatnego korzystania składniki majątkowe składające się na linie kolejowe [...] oraz inne nieruchomości niezbędne do zarządzania liniami kolejowymi [...]. P. [...] S.A. zobowiązała się natomiast korzystać z tychże składników i płacić P. [X] S.A. ustalony czynsz. Szczegółowy wykaz składników majątkowych wchodzących w skład przedmiotu umowy z dnia 27 września 2001 r., określono w załącznikach do tej umowy. W dniu 23 grudnia 2005 r., Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie P. [...] S.A. podjęło uchwałę nr [...], na mocy której P. [X] S.A. miała objąć akcje P. [...] S.A., określone szczegółowo w tej uchwale, w zamian za wkład niepieniężny o łącznej wartości skorygowanej aktywów netto, określonej zgodnie z art. 17 ust. 2 ww. ustawy, wynoszącej 5 062 689 862,48 zł, obejmujący rzeczowe aktywa trwałe w postaci środków trwałych grup GUS 1 i 2 wchodzących w skład 453 linii kolejowych, szczegółowo określony w „Zestawieniu środków trwałych grup GUS 1 i 2, wchodzących w skład linii kolejowych wnoszonych, jako wkład niepieniężny do spółki P. [...] S.A., stanowiącym załącznik do tej uchwały.

W toku postępowania upadłościowego Zakładu Robót Inżynieryjnych sp. z o.o. w W., trwającego w okresie od czerwca 2003 r. do lipca 2005 r., został rozpisany nieograniczony przetarg na zbycie przedsiębiorstwa, jako zorganizowanej całości. Przetarg nie został rozstrzygnięty. Za zgodą sądu upadłościowego (tj. SR dla m. W. w W. w sprawie o sygn. akt XVII U [...]), Syndyk

masy upadłości Z. [...] sp. z o.o. w W. przystąpił do sprzedaży poszczególnych składników tego przedsiębiorstwa, określonych w operacie szacunkowym składników majątkowych wchodzących w skład masy upadłościowej.

W grudniu 2003 r. A. [X] sp. z o.o. w C., w wyniku rozstrzygnięcia postępowania ofertowego prowadzonego w trybie „z wolnej ręki” w ramach postępowania upadłościowego, nabyła od Syndyka masy upadłości Z. [...] sp. z o.o. w W. konstrukcje odciażające za kwotę w wysokości 306 360,30 zł brutto. Czynność została dokonana na podstawie umowy nr [X] zawartej w dniu 15 grudnia 2003 r. pomiędzy Syndykiem masy upadłości Z. [...] sp. z o.o. w Warszawie, jako sprzedającym, a A. [X] sp. z o.o. w C., jako kupującym, w której określono warunki sprzedaży ruchomości masy upadłości.

Częścią umowy był załącznik w postaci wykazu konstrukcji mostowych. W załączonym wykazie zatytułowanym „Pozostałe składnika majątkowe KR M.” oraz w wykazie zatytułowanym „O. k.o.” wymieniono następujące konstrukcje odciażające: 1) konstrukcja nr 1 o wadze 33,60 ton, znajdująca się w 67,918 km linii nr [...] na trasie B. – W., 2) konstrukcja nr 2 o wadze 33,60 ton, znajdująca się w 67,918 km linii nr [...] na trasie B. – W., 3) konstrukcja nr 4 o wadze 29,80 ton, znajdująca się w 48,272 km linii nr [1] na trasie M.- J. , 4) konstrukcja nr 7 o wadze 18,20 ton, znajdująca się w 2,292 km linii nr [2] na trasie K. – P., 5) konstrukcja nr 19 o wadze 12,10 ton i wysokości 0,58 m, znajdująca się w 0,654 km linii nr [3] na trasie K. – W., 6) konstrukcja nr 20 o wadze 14 ton i wysokości 0,65 m, znajdująca się w 0,654 km linii nr [4] na trasie K. – W., 7) konstrukcja nr 21 o wadze 33,60 ton, znajdująca się w 47,305 km linii nr [5] na trasie O. – G., 8) konstrukcja nr 24 o wadze 10 ton, znajdująca się w 22,214 km linii nr [6] na trasie T. – M., 9) konstrukcja nr 25 o wadze 10 ton, znajdująca się w 30,806 km linii nr [7] na trasie T. – Z., 10) konstrukcja nr 49 o wadze 33,60 ton, znajdująca się w 38,040 km linii nr [8] na trasie K. – B.. Poza tym konstrukcja o wadze 40 ton, zabudowana na trasie C. – T. w 14,368 km linii nr [9], również przeszła na własność A. [X] sp. z o.o. w C..

Konstrukcje o numerach 1, 2, 4, 7, 19, 20, 21, 24, 25, 49 oraz konstrukcja o wadze 40 ton, zabudowana na trasie C. – T. w 14,368 km linii nr [9], są to

konstrukcje odciążeniowe (konstrukcje nośne ułożone zastępczo w torze kolejowym na czas określony, spełniające rolę stałego przęsła mostowego), znajdujące zastosowanie podczas prac remontowych, modernizacyjnych lub przy wymianie właściwych konstrukcji mostowych. Z uwagi na swoje przeznaczenie i sposób posadowienia, konstrukcje odciążeniowe traktowane są jako rzeczy wbudowane dla przemijającego użytku, gdyż po zdemontowaniu, mogą być ponownie wykorzystane jako konstrukcje odciążające w innych obiektach o podobnych parametrach. Zdemontowanie konstrukcji odciążeniowej znajdującej się pod liniami kolejowymi spowoduje istotną zmianę całości budowli z uwagi na konieczność jednoczesnego zdemontowania torów (co skutkować będzie przerwą w połączeniu komunikacji), jednakże demontaż konstrukcji nie spowoduje zmiany ich struktury, gdyż z założenia mają one charakter tymczasowy. Konstrukcje odciążające, z uwagi na ich prowizoryczny charakter, stanowią przedmiot najmu.

Od 2004 r. A. [X] sp. z o.o. w C. kierowała do poszczególnych zakładów P. [...] S.A. w W. wezwania do zawarcia stosownych umów dzierżawy i prowadziła negocjacje w tym przedmiocie, a następnie, w przypadku bezskutecznych negocjacji, występowała z roszczeniami o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z poszczególnych konstrukcji odciążających na drogę sądową w celu ich wyegzekwowania.

A. [X] sp. z o.o. w C. wystąpiła na drogę sądową przeciwko P. [...] S.A. w W. m.in. z następującymi roszczeniami (dotyczącymi bezumownego korzystania przez pozwaną z trzech konstrukcji będących także przedmiotem niniejszego postępowania: nr 1, 2, i 21 w okresach poprzedzających okresy objęte niniejszym postępowaniem), które zostały w całości uznane za zasadne przez właściwe sądy: - w dniu 25 kwietnia 2006 r. z roszczeniem o zapłatę odszkodowania za bezumowne korzystanie przez P. [...] S.A. w W. (obejmujące okres luty 2004 r. - marzec 2006 r.) z konstrukcji odciążających nr 1 i 2 znajdującej się w 67,918 km linii nr [...] na trasie B. – W. o łącznym ciężarze 67,20 ton (sprawa toczyła się przed SO w W. X Wydział Gospodarczy pod sygn. akt X GC [...] i została prawomocnie zakończona), - w dniu 7 kwietnia

2006 r. z roszczeniem o zapłatę odszkodowania za bezumowne korzystanie przez P. [...] S.A. w W. (obejmujące okres luty 2004 r. - marzec 2006 r., z konstrukcji odciążającej nr 21 znajdującej się w 47,305 km linii nr [5] (sprawa toczyła się przed SO w W. X Wydział Gospodarczy pod sygn. akt X GC [...] i została prawomocnie zakończona).

Sądy rozpoznające ww. sprawy uznały, że A. [X] sp. z o.o. w C. skutecznie nabyła własność konstrukcji odciążających o nr 1, 2 i 21.

W sprawach o sygn. akt X GC [...] oraz X GC [X], sądy rozpoznające sprawy uznały, że konstrukcje odciążające nie są częściami składowymi linii kolejowych, tylko rzeczami połączonymi do przemijającego użytku, stąd mogą stanowić one odrębny przedmiot własności i innych praw rzeczowych. Tym samym, w ocenie sądów orzekających, konstrukcje odciążające mogły być przedmiotem umowy zawartej między Syndykiem masy upadłości Z. [...] sp. z o.o. w W., a A. [X] sp. z o.o. w C. w trybie postępowania upadłościowego, a skutkującej przeniesieniem własności spornych konstrukcji.

A. [X] sp. z o.o. w C. sprzedała powodowi A. [...] sp. z o.o. w C. w dniach 5 lutego 2010 r. i 29 listopada 2011 r. m.in. konstrukcje o nr 1 o wadze 33,60 tony, nr 2 o wadze 33,60 tony, nr 4 o wadze 29,80 tony, nr 7 o wadze 18,20 tony, nr 19 o wadze 12,10 tony, nr 20 o wadze 14 ton, nr 21 o wadze 33,60 tony, nr 24 o wadze 10 ton, nr 25 o wadze 10 ton, nr 49 o wadze 8,8 tony, a także konstrukcję o wadze 40 ton położoną na trasie C. – T., obciążając A. [...] sp. z o.o. w C. za ceny brutto określone szczegółowo w fakturach VAT wystawionych w dniach 5 lutego 2010 r. oraz w dniu 29 listopada 2011 r. Konstrukcje odciążeniowe będące przedmiotem sprzedaży, zostały protokolarnie przekazane nabywcy w dniach 5 lutego 2010 r. i 29 listopada 2011 r.

Następnie w dniach 10 marca 2010 r. oraz 8 grudnia 2011 r. przedstawiciele spółek: A. [X] sp. z o.o. w C., jako cedent, oraz A. [...] sp. z o.o. w C., jako cesjonariusz, zawarli umowy cesji, na mocy których cedent przeniósł na rzecz cesjonariusza wierzytelności z tytułu bezumownego korzystania przez P. [...] S.A. w W. m.in. z następujących konstrukcji: nr 1 i nr 2 za okres od 1 kwietnia 2006 r. do 4

lutego 2010 r., nr 4, nr 7 za okres od 1 marca 2004 r. do 4 lutego 2010 r., nr 19, nr 20 za okres od 1 kwietnia 2004 r. do 4 lutego 2010 r., nr 21 za okres od 1 stycznia 2010 r. do 4 lutego 2010 r., nr 24, nr 49 za okres od 1 marca 2004 r. do 4 lutego 2010 r., oraz konstrukcji o wadze 40 ton położonej na trasie C. – T. za okres od 1 stycznia 2004 r. do 28 listopada 2011 r. Umowy cesji wierzytelności nie obejmowały konstrukcji nr 25.

A. [...] sp. z o.o., po wstąpieniu w prawa przysługujące A. [X] sp. z o.o., wystąpiła do P. [...] S.A. z wnioskami o uregulowanie sytuacji prawnej konstrukcji odciążających, stanowiących od 5 lutego 2010 r. i 29 listopada 2011 r. własność A. [...] sp. z o.o. w C.. Spółka ta w dniach 2 stycznia 2009 r., 6 lutego 2013 r., 12 grudnia 2013 r. zawarła z P. [...] S.A. umowy najmu konstrukcji odciążającej o wadze 36 ton zabudowanej w 76,196 km linii nr [10] na trasie S. – Ż., ostatecznie ustalając czynsz za najem na kwotę 153 zł za 1 tonę miesięcznie + podatek VAT.

P. [...] S.A. w W. nieprzerwanie od momentu posadowienia konstrukcji odciążających w latach 90 XX w. i na początku XXI wieku, do chwili obecnej korzysta bez tytułu prawnego z następujących konstrukcji: nr 1, 2, 4, 19, 20, 21, 25, 49, a także konstrukcji o wadze 40 ton położonej na trasie C. – T.. Konstrukcja nr 24 została skradziona w 2005 r. i od tego czasu nie znajduje się w posiadaniu P. S.A. Ponadto pozwana spółka nie korzystała od dnia 31 sierpnia 2008 r. z konstrukcji nr 7, która to w tym dniu protokolarnie została przekazana P. [X] S.A. w W.. Konstrukcja nr 21 nie znajdowała się w dyspozycji P. [...] S.A. w W. w dniu wniesienia pozwu, tj. 3 lutego 2012 r.

Pozwem z dnia 3 lutego 2012 r. A. [...] sp. z o.o. w C. wniosła o zasądzenie od P. [...] S.A. w W. kwoty 2 256 560,45 zł z ustawowymi odsetkami określonymi w pozwie oddzielnie dla czternastu kwot składających się na należność główną, wyjaśniając, że chodzi o należności za bezumowne korzystanie z 14 konstrukcji odciążających, zlokalizowanych na trasach kolejowych w całej Polsce. Według powoda sporne konstrukcje znajdują się w dyspozycji strony pozwanej (z wyłączeniem konstrukcji nr 21), która bezumownie z nich korzysta i pomimo wezwania odmówiła zawarcia stosownych umów dzierżawy.

Wyrokiem z dnia 15 kwietnia 2015 r. Sąd Okręgowy w W. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 797 552 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 11 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty oraz oddalił powództwo w pozostałej części.

Rozpoznający apelacje stron Sąd II instancji stwierdził, że podstawowe znacznie mają zarzuty pozwanego, które podważają ustalenie, że powodowi przysługuje tytuł własności do konstrukcji odciążeniowych, o których twierdzi, że pozwany korzystał z nich w okresie objętym sporem oraz, że powód nabył roszczenie wywodzone z umów cesji z A. [X] sp. z o.o. w C. zawartych 10 marca 2010 r. i 8 grudnia 2011 r., jak również kwestionują sposób zastosowania przez Sąd Okręgowy prawa materialnego, tj. art. 47 k.c.

Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że Sąd Okręgowy w rozpoznawanej sprawie dopuścił dowód z opinii biegłego, ale specjalność tego biegłego (M. K.) „z zakresu mechaniki, maszyn i urządzeń, kosztów, jakości remontów maszyn i urządzeń” została zasadnie zakwestionowana przez stronę pozwaną, która wskazywała na potrzebę skorzystania z wiedzy specjalistycznej z zakresu konstrukcji inżynierskich, w szczególności budowy mostów, konsekwentnie popierając wniosek zgłoszony już w odpowiedzi na pozew, skonkretyzowany przez wskazanie na Instytut Badawczy [...] w W..

Poza tym opinia biegłego M. K. miała za przedmiot szereg okoliczności i prawie w całości poświęcona została wyliczeniom, zaś uwaga o samodzielnym charakterze konstrukcji uzasadniona została następującym stwierdzeniem: „brak utraty waloru samodzielności zamontowanej konstrukcji zastępczej wynika z faktu, że konstrukcje te mogą być ponownie wykorzystane jako konstrukcje odciążające w innych obiektach o podobnych parametrach.” Taka konkluzja nie mogła być uznana za wystarczającą, jako powierzchowna i wywodzona wyłącznie z przeznaczenia konstrukcji, a tym bardziej jeśli się zważy na wspomniane wyżej, niewystarczające kompetencje biegłego. Nie uwzględnia funkcjonalnego i fizycznego powiązania przedmiotowych konstrukcji z linią kolejową.

Mimo zastrzeżeń strony pozwanej co do wartości merytorycznej opinii, jak też do samych kwalifikacji biegłego, Sąd I instancji oddalił wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii Instytutu Badawczego [...], co zastało

zakwestionowane przez pełnomocnika pozwanego przez złożenie zastrzeżenia do protokołu w trybie art. 162 k.p.c., co umożliwiło powoływanie się na to uchybienie w postępowaniu apelacyjnym.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny uwzględnił wniosek dowodowy pozwanego i postanowieniem z dnia 7 lutego 2017 r. dopuścił dowód z opinii Instytutu Badawczego [...] w W. w celu udzielenia odpowiedzi na pytania czy poszczególne konstrukcje odciążeniowe stanowią przęsła mostowe, które wchodzi w skład linii kolejowych, czy demontaż tych konstrukcji spowoduje utratę funkcjonalności linii kolejowych oraz czy konstrukcje te zostały wbudowane w linie kolejowe dla realizacji celów przejściowych (np. remont, przebudowa).

Ponieważ powód nie dochował terminu wyznaczonego na odniesienie się do tezy dowodowej (postanowieniem z dnia 13 stycznia 2017 r.), ale własne pytania zgłosił już po dopuszczeniu dowodu, postanowienie nie uwzględnia osobno jego pytań. Niemniej, opinia, a w szczególności opinia uzupełniająca (ustna), kształtowana w dużej mierze poprzez pytania pełnomocnika powoda, odnosi się do jego wątpliwości.

W opinii Instytutu stwierdzono (co Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne stwierdzenia), że wszystkie konstrukcje zidentyfikowane podczas wizji lokalnej są przęsłami mostowymi, a ich demontaż powoduje utratę funkcjonalności linii kolejowych. Stalowe przęsła mostowe pozwalają na ułożenie szyn: bezpośrednio na konstrukcji (z tzw. jezdnią bezpośrednią według [1]) - dotyczy to konstrukcji wymienionych pod numerem liczby porządkowej: 1, 2, 5, 6, 7, 9 (Nr 25); z wykorzystaniem drewnianych podkładów - dotyczy to konstrukcji wymienionych pod numerem liczby porządkowej: 9 (Nr 158) i 11. Demontaż konstrukcji mostowych spowoduje konieczność demontażu szyn, co jest jednoznaczne z całkowitą utratą funkcjonalności linii kolejowej. Z materiału dowodowego nie wynika dla realizacji jakich celów konstrukcje mostowe zostały wbudowane. Tego rodzaju konstrukcje mostowe mogą być stosowane w dwojakim celu. Albo do realizacji celu krótkoterminowego - jako konstrukcje odciążeniowe, stosowane podczas remontu lub przebudowy obiektu, czyli wtedy, gdy okres ich zastosowania jest znany i stosunkowo krótki, albo do realizacji celu długoterminowego - jako

konstrukcje stosowane do momentu ich wymiany na konstrukcje trwalsze, tyle, że taki moment może nastąpić, gdy np. jest konieczność wzmocnienia linii, z uwagi na spodziewane większe jej obciążenie (cięższe składy pojazdów lub większa częstość przejazdu) lub, gdy stan techniczny konstrukcji ulegnie znacznemu pogorszeniu (np. w wyniku korozji) przy niezmienionym obciążeniu ruchem kolejowym. Gdy stan techniczny konstrukcji jest dobry, a ruch kolejowy niewielki, czyli gdy nośność konstrukcji jest odpowiednia (wymiana takiej konstrukcji na konstrukcję trwalszą nie jest dla zarządcy inwestycją priorytetową) takie konstrukcje mostowe mogą być użytkowane przez dziesiątki lat, w miarę potrzeb - do wymiany na konstrukcję stałą (jak np. w odniesieniu do konstrukcji o lp. 13 i 14) lub likwidacji (lp. 10 i 12). Niektóre spośród omawianych konstrukcji zostały zbudowane w latach 60. i 70. XX wieku (o nr lp. 5, 6 9), zatem pełnią swoją rolę około 50 lat. O tym, czy to konstrukcja stała, czy tymczasowa decyduje charakter zamontowania i wykorzystania na obiekcie. Wszystkie przedmiotowe konstrukcje pełnią (lub pełniły - dotyczy zdemontowanych konstrukcji lp. 1 i 2 oraz 3, 13 i 14 obecnie zastąpionych nowymi konstrukcjami) funkcję konstrukcji stałej. Jedynie elementy wykorzystane do długotrwałego wykorzystania tych konstrukcji pochodziły z katalogu opracowanego jako zestaw typowych rozwiązań, które można stosować w trakcie remontu.

Już z samego zakresu przedmiotowego roszczenia oraz jego uzasadnienia wynika, iż chodzi w każdym przypadku o wieloletnie korzystanie z konstrukcji odciążeniowych (przęseł mostowych) i jeśli się zważy, że brak jest informacji, które wskazywałyby na przyczynę wbudowania poszczególnych konstrukcji objętych sporem w linie kolejowe, to można by już tylko w drodze domniemania faktycznego (art. 231 k.p.c.) ustalić, iż nie są to konstrukcje, które zamontowano „podczas remontu lub przebudowy obiektu, czyli wtedy, gdy okres ich zastosowania jest znany i stosunkowo krótki.”

Wszystkie konstrukcje objęte sporem wchodziły na dzień ich sprzedaży przez syndyka Z. [...] sp. z o.o., tj. 15 grudnia 2003 r. w skład linii kolejowych należących od 11 czerwca 2001 r. do P. [X] S.A. (data wpisu spółki do rejestru przedsiębiorców), a wcześniej do przedsiębiorstwa państwowego P. [X]. Wskazanie w opinii na pełnienie funkcji stałej jest więc wnioskiem nie nasuwającym zastrzeżeń

i takie właśnie ustalenie czyni Sąd Apelacyjny. Sąd I instancji zanegował znaczenie zeznań świadków w części, w jakiej uznał je za wykraczające poza wiedzę a stanowiące ocenę prawną. Taka ocena nie przekonuje w odniesieniu do zeznań o faktach wskazujących na przynależność konstrukcji do majątku spółki na podstawie wiedzy o wciągnięciu ich na stan majątku P. [X] jako środków trwałych, opatrzonych numerami inwentarzowymi.

Nie można także twierdzić, że konstrukcje zostały zamontowane dla przemijającego użytku przez pryzmat umów dzierżawy zawieranych pomiędzy niektórymi zakładami a poprzednikiem prawnym powoda. Jako części składowe rzeczy nie mogły być przedmiotem praw rzeczowych (art. 47 § 1 k.c.) i w konsekwencji także zobowiązań umownych. Część składowa może być przedmiotem zobowiązań umownych tylko wtedy, jeśli zostanie odłączona od rzeczy, z tym, że wówczas prawo własności do niej przysługuje właścicielowi rzeczy, od której została odłączona, a nie temu, komu przysługiwała przed połączeniem.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, zbycie konstrukcji odciążeniowych przez syndyka masy upadłości Z. [...] sp. z o.o. w upadłości było następstwem nieprawidłowego umieszczenia ich w inwentarzu majątku masy upadłości, gdyż były to części składowe linii kolejowych. W takim wypadku nie ma istotnego znaczenia brak wniosku o wyłączenie z masy upadłości (wydanie) - w trybie mającego w tym wypadku zastosowanie art. 28 § 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. - Prawo upadłościowe, ponieważ przepis ten dotyczył „rzeczy” a nie części składowych rzeczy, nie mogących być przedmiotem obrotu.

Sprzedaż części składowych, jako czynność sprzeczna z art. 47 § 1 k.c., dotknięta jest nieważnością (art. 58 § 1 k.c.). Zarazem można mówić o bezskuteczności czynności, skoro chodzi o rozporządzenie cudzą własnością. Poprzez sporządzenie spisu inwentarza w trybie art. 105 rozporządzenia Prawo Upadłościowe z 1934 r., tak samo jak obecnie - w trybie art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe, nie mógł syndyk zmienić statusu prawnego konstrukcji odciążeniowych, które były wówczas częściami składowymi

linii kolejowych należących do P. [X] S.A. Spis inwentarza sporządzony przez syndyka masy upadłości jest tylko oświadczeniem wiedzy.

Nie można więc mówić o skutkach sprzedaży egzekucyjnej, uregulowanych w art. 879 k.p.c., do których odsyłają przepisy prawa upadłościowego szeroko przytoczone w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego. Zajęcie odmiennego stanowiska przez Sąd I instancji opiera się przede wszystkim na założeniu, że sprzedawane były rzeczy. Przesądzenie, że chodziło o części składowe, wyklucza możliwość zaaprobowania poglądu prawnego tego Sądu.

Już niedopuszczalność sprzedaży części składowej (a nie przedmiotu połączanego z rzeczą dla przemijającego użytku), wynikająca z treści art. 47 § 1 k.c., przesądza o nieważności czynności prawnej, i to bez względu na brak wniosku o wyłączenie z masy upadłości. Również sprzedaż na rzecz powoda dotknięta jest taką samą sankcją. Prawomocne rozstrzygnięcia w sprawach X GC [...] i X GC [X] dotyczyły roszczeń odszkodowawczych, w dodatku w udziale po stronie powodowej innego podmiotu (A. [X] sp. z o.o.). Związanie treścią zapadłych tam orzeczeń zasądzających z mocy art. 365 k.p.c. nie wykluczało samodzielnej oceny legitymacji czynnej powoda w niniejszej sprawie.

Jak wynika z ustaleń Sądu Okręgowego zawartych w pierwszym akapicie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, P. [...] S.A. jest właścicielem linii kolejowych wniesionych do tej Spółki w grudniu 2005 r. przez P. [X] S.A. Pośród tych 453 linii są także te, w które wbudowane zostały sporne konstrukcje odciążeniowe (przęsła mostowe), a więc jest pozwany także właścicielem tych części składowych. Zatem niniejsze powództwo zostało wytoczone przeciwko właścicielowi przez podmiot nie mający tytułu prawnego, z powołaniem się na umowy cesji wierzytelności, które nie powstały, ponieważ także cedentowi nie przysługiwało w stosunku do pozwanego roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie. Dlatego powództwo nie znajduje oparcia w zastosowanych przez Sąd Okręgowy, art. 224 i 225 k.c.

W skardze kasacyjnej powód zarzucił:

I. naruszenie prawa materialnego, tj.: 1) błędną wykładnię art. 47 § 1 k.c. i art. 47 § 3 k.c. w odniesieniu do określenia charakteru prawnego mostowych konstrukcji odciążających jako części składowych linii kolejowych i odmówienia

im waloru rzeczy montowanych dla przemijającego użytku, a w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie art. 58 k.c. i ustalenie nieważności umowy zawartej przez poprzednika prawnego powoda z syndykiem masy upadłości w odniesieniu do przedmiotowych konstrukcji odciążających,

2) brak zastosowania art. 120 § 1 rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe w zw. z art. 999 § 1 k.p.c., a w konsekwencji art. 224 k.c. przez odmowę przypisania sprzedaży w postępowaniu upadłościowym skutków sprzedaży w postępowaniu egzekucyjnym, co ma istotne znaczenie z punktu widzenia skutków materialnoprawnych, tj. w zakresie braku podstaw do kwestionowania prawa własności nabywcy przedmiotów objętych tą sprzedażą, a w konsekwencji - brak podstaw do odmawiania powodowi jako następcy prawnemu spółki A. [X] spółka z o.o. w C. prawa własności przedmiotowych konstrukcji odciążających i uprawnienia do dochodzenia wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z tych konstrukcji przez pozwaną;

II. Naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj.: 1) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. polegające na dopuszczeniu na etapie postępowania apelacyjnego dowodu z opinii instytutu na okoliczności sformułowane przez pozwanego w trakcie postępowania apelacyjnego, pomimo wskazywania przez Sąd, że dowód ten został zgłoszony przez pozwanego na etapie postępowania przed sądem I instancji, w sytuacji, gdy zarzuty apelacji pozwanego obejmowały przede wszystkim sprzeczność ustaleń sądu pierwszej instancji ze zgromadzonym materiałem dowodowym, co skutkowało tym, że zarzuty apelacyjne w ten sposób nie zostały rozpoznane,

2) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c. wobec dopuszczenia na etapie postępowania apelacyjnego nowego dowodu zgłoszonego przez stronę pozwaną, pomimo braku podstaw określonych w art. 381 k.p.c. i niesłusznego uznania przekroczenia terminu powoda na odniesienie się do tezy dowodowej przyjętej przez Sąd, z jednoczesnym całkowitym brakiem odniesienia się przez sąd

II instancji w sformułowaniu tezy dowodowej w postanowieniu z dnia 7 lutego 2017 r. do tezy dowodowej postawionej biegłemu przez Sąd I instancji,

3) art. 365 §1 k.p.c. przez zakwestionowanie samodzielnego charakteru konstrukcji odciążających wbrew zasadzie ustalonej prawomocnymi wyrokami Sądu Okręgowego w W., zapadłymi w sprawach o sygn. akt: X GC [...], X GC [X] oraz Sądu Rejonowego w W. , sygn. akt: VII GC [...]. Powyższe prowadzi do powstania w rozbieżności orzecznictwa sądów powszechnych, gdyż to samo zdarzenie prawne oceniane jest odmiennie przez różne składy orzekające,

4) art. 386 § 4 k.p.c. przez jego niezastosowanie wobec ustalenia przez sąd konieczności przeprowadzenia innego dowodu z opinii biegłych niż ten, który przeprowadzony został w postępowaniu przed sądem I instancji, co wprost przekłada się na pozbawienie strony powodowej możliwości zaskarżenia w zwykłym trybie orzeczenia co do zasady powództwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy ma określenie charakteru tzw. mostowych konstrukcji odciążających jako części składowych linii kolejowych. Przesadzenia wymaga czy są to części składowe linii kolejowych, czy też samodzielne rzeczy, czyli rzeczy ruchome, które mogą być przedmiotem obrotu. Sąd Apelacyjny dopuścił opinię specjalistycznego Instytutu Badawczego [...] w W.. W opinii tej przytoczono szereg ważkich argumentów, między innymi długoletnie, bo pięćdziesięcioletnie połączenie mostowych konstrukcji z liniami kolejowymi, co dobitnie świadczy, że są to jednak części składowe linii kolejowych, a nie odrębne od nich rzeczy ruchome. Powód nie zakwestionował skutecznie tych ustaleń. Z tego względu jego zarzut naruszenia art. 47 § 1 k.c. i art. 47 § 3 k.c. w odniesieniu do określenia charakteru prawnego mostowych konstrukcji odciążających nie jest zasadny. Trafnie Sąd Apelacyjny wskazał, że opinia pisemna oraz uzupełniająca opinia powołanego Instytutu, która uwzględniała zgłoszone przez powoda zastrzeżenia, jest w pełni przekonująca i jednoznacznie przesądziła o tym, że mostowe konstrukcje odciążające są częścią składową linii kolejowych. Mając to na względzie, wspomniane konstrukcje nie

mogły stanowić samodzielnie przedmiotu obrotu, a czynności prawne ich dotyczące są z mocy prawa nieważne.

W tej sytuacji, biorąc pod uwagę, że konstrukcje te nie stanowią samodzielnych rzeczy ruchomych syndyk masy upadłości Z. [...] sp. z o.o. w W. nie mógł umieścić ich w spisie inwentarza w trybie art. 105 rozporządzenia Prawo Upadłościowe z 1934 r., tak samo jak obecnie - w trybie art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe. W spisie inwentarza umieszcza się rzeczy, a nie części składowe rzeczy, a ponadto spis inwentarza jest oświadczeniem wiedzy, nie może więc mieć znaczenia rozstrzygającego. W konsekwencji zawarta w dniu 15 grudnia 2003 r. umowa na podstawie, której A. [X] sp. z o.o. w C. nabyła od Syndyka masy upadłości Z. [...] sp. z o.o. w W. konstrukcje mostowe odciążające za kwotę w wysokości 306 360,30 zł brutto była nieważna. Skoro A. [X] sp. z o.o. nie uzyskała własności konstrukcji mostowych będących przedmiotem jego umowy z syndykiem, tym samym nie mógł przenieść ich własności na A. [...] sp. z o.o. w C. (powoda), a także skutecznie przenieść na powoda związane z tymi konstrukcjami wierzytelności. Właścicielem tych konstrukcji pomimo, że były one przedmiotem wspomnianych wyżej czynności prawnych był właściciel linii kolejowych, gdyż stanowiły one ich części składowe, czyli P. [...] S.A. z siedzibą w W. (pozwany). Pozwany uzyskał tytuł własności do linii kolejowych, a w konsekwencji do konstrukcji mostowych stanowiących ich części składowe, jako wkład wniesiony do tej spółki przez P. [X] S.A. na podstawie uchwały z dnia 23 grudnia 2005 r., Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia P. [...] S.A. w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego i pokrycia go aportem przez P. [X] S.A. w postaci wspomnianych linii kolejowych. Mając to na względzie bezzasadny jest także zarzut skargi kasacyjnej dotyczący naruszenia art. 120 § 1 rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe w zw. z art. 999 § 1 k.p.c., a w konsekwencji art. 224 k.c. przez odmowę przypisania sprzedaży w postępowaniu upadłościowym skutków sprzedaży w postępowaniu egzekucyjnym. Umowa sprzedaży zawarta przez Syndyka masy upadłości Z. [...] sp. z o.o. w W. w dniu 15 grudnia 2003 r. z A. [X] sp. z o.o. w C. była nieważna z mocy art. 47 § 1 k.c., gdyż konstrukcje mostowe jako części składowe nie mogły być odrębnym

przedmiotem własności. Tym samym nie mogła być traktowana jako wywierająca skutki sprzedaży egzekucyjnej.

Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. jest w istocie próbą podważenia ustaleń i ocen dowodów dokonanych przez Sąd Apelacyjny i jako taki z mocy art. 398³ § 3 k.p.c. w skardze kasacyjnej jest niedopuszczalny. Ponadto, to że Sąd Apelacyjny dopuścił dowód, który pominął sąd I instancji nie stanowiło naruszenia art. 382 k.p.c., skoro dowód przeprowadzony z opinii biegłego przed pierwszą instancją budził w opinii Sądu Apelacyjnego uzasadnione wątpliwości. Z podobnych względów nie zasługuje na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c. Sąd I instancji pominął wniosek o powołanie dowodu z opinii Instytutu badawczego, dlatego Sąd Apelacyjny, dostrzegając wadliwość pierwszej opinii biegłego, uzupełnił postępowanie dowodowe. Takie postępowanie w niczym nie naruszyło prawa do obrony strony powodowej, gdyż miała ona okazję do zapoznania się z opinią Instytutu i zgłaszania do niej uwag, z czego zresztą skorzystała.

Z kolei zarzut naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. jest również bezzasadny. Zgodnie z powołanym przepisem, uchylenie wyroku zaskarżonego apelacją do ponownego rozpoznania jest możliwe tylko gdy zachodzi potrzeba przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. W rozpoznawanej sprawie zaistniała jedynie potrzeba przeprowadzenia postępowania dowodowego w części, tj. uzupełnienia go o nowy dowód z opinii Instytutu badawczego. Brak było więc podstaw do uchylenia wyroku i przekazania sprawy sądowi I instancji.

Zaskarżony wyrok nie naruszył także art. art. 365 § 1 k.p.c. Powołane wyroki zapadły na tle innego stanu faktycznego, gdyż były wydawane bez znajomości, mającej podstawowe znaczenie dla rozpoznawanej sprawy, opinii Instytutu badawczego. Ponadto nie zapadły one pomiędzy tymi samymi stronami, gdyż powodem w nich był A. [X] sp. z o.o.), a nie jak w niniejszej sprawie A. [...] sp. z o.o. z siedzibą w C..

Mając na względzie, że zarzuty skargi kasacyjnej okazały się bezpodstawne Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzekł jak w sentencji wyroku.

aj

l.n